

Мерсел БИЉАЛИ

“

*Gol emi rabot i
za mali l u/e*

”

Во изминатите петнаесет години, соседните држави направија грандиозни чекори во сите области. Ги утврстува нивните економии. А ние "непогрешливите", сакаме тој очигледен наш хендикеп да го покриеме со вешта популистичка политичка реторика, пренасочувајќи ги реалните проблеми во сплетени лавиринти.

Во една од своите книги Албер Ками го посочува Достоевски или поточно неговиот лик Иван, кој вели: "Сè е дозволено и не постојат морални вредности, а nihilизмот е единствената вистина. И теророт почнува во име на вистината, а завршува со злосторство".

По паѓањето на железната завеса, државите од Источна Европа почнаа нова ера во нивниот развој. За повеќето од овие држави стартот не беше во полза на новите предизвици, и како состојба во однос на технолошките ресурси и како ниска свест во однос на значењето на приватната сопственост, отворената пазарна економија и странските инвестиции.

Само државите од тогашната СФРЈ беа во поавансирана состојба, поаѓајќи од тоа што југословенскиот самоуправен социјализам сепак беше отворен кон светот и знаеше што значи приватна

билан развој и функционални институции. А, ние вечно заглавивме во нашата транзиција. А, како поинаку со политички елити кои кон круцијалните интереси на државата имаат транзициски менталитет.

За оваа наша реалност причините треба да ги бараме во неколку сегменти.

Прво, во времето кога требаше да ги постави основите на новиот систем и кога требаше да ги идентификува најважните приоритети и да понуди реален пристап во однос на начинот и на динамиката на нивното остварување, Македонија трoшеше огромна политичка енергија за прашања кои уште повеќе ја исцрпуваа. Слабите или неодговорни политичари во континуитет ги држеле меѓуетничките тензии во фокусот на вниманието како надоместок за нивната неспособност да понудуваат развојни приоритети. Со години, како "централ-

АВТОПРОМЕНИ МЕНТА

сопственост. Од оваа поранешна заедница Словенија веќе е членка на ЕУ, а Хрватска е многу блиску до целта. Другите се тркаат со времето.

Кај нас во Македонија, за општа несреќа, подолго време трендовите се движат во спротивна насока. Имаме драстично опаѓање на животниот стандард, енорно зголемување на невработеноста и слабо функционирање на институциите на системот. Оние кои ја чувствуваат потребата за да најдат некоја причина, која би ја амнестирала нивната вина поради состојбата во државата, се повикуваат на грчкото ембарго, на бегалската криза, на 2001 година итн. Но, забораваат дека Хрватска, која четири години живееше во состојба на војна, сега има пет пати подобра економска и социјална состојба од нашата. Србија, која петнаесет години се бореше против цел свет и против себе, и која до пред пет години имаше три пати пониска просечна плата од Македонија, сега во неа примањата се двојно поголеми од нашите.

Бугарија две децении заостануваше зад Македонија. Албанија триесет години. Зад нас дури беа и Чешка, Словачка и Полска. Овие држави сега имаат ста-

ни" се држеле или се наметнувале маргинални теми, кои по ниеден елементарен резон не заслужуваат приоритетен третман. Логиката - и волкот сит и овците на број - значи дека жртвата мора да бил овчарот.

Во еден неформален ручек со луѓе од европската политичка елита едниот од нив без многу грижа за нормите на кодот на дипломатското однесување (макар и во приватни средби) кажа: "Вашата несреќа е резултат на тоа што уште на стартот како круцијален момент за трасирање добар развоен пат, си имавте многу стар претседател на државата и многу млад и неискусен премиер. Цената поради тоа сега мора да ја плати цела една генерација".

Наспроти одредена промена на свеста кај граѓаните за општите приоритети, за жал, сè уште одредени политичари продолжуваат да опстојуваат на поли-

ВО ЕДЕН НЕФОРМАЛЕН РУЧЕК СО ЛУЃЕ ОД ЕВРОПСКАТА ПОЛИТИЧКА ЕЛИТА ЕДНИОТ ОД НИВ БЕЗ МНОГУ ГРИЖА ЗА НОРМИТЕ НА КОДОТ НА ДИПЛОМАТСКОТО ОДНЕСУВАЊЕ (МАКАР И ВО ПРИВАТНИ СРЕДБИ) КАЖА: "ВАШАТА НЕСРЕЌА Е РЕЗУЛТАТ НА ТОА ШТО УШТЕ ВО СТАРТОТ КАКО КРУЦИЈАЛЕН МОМЕНТ ЗА ТРАСИРАЊЕ ДОБАР РАЗВОЕН ПАТ, ИМАВТЕ МНОГУ СТАР ПРЕТСЕДАТЕЛ НА ДРЖАВАТА И МНОГУ МЛАД И НЕИСКУСЕН ПРЕМИЕР. ЦЕНАТА ПОРАДИ ТОА СЕГА МОРА ДА ЈА ПЛАТИ ЦЕЛА ЕДНА ГЕНЕРАЦИЈА".

тичката сцена, нудејќи само популизам и гола политичка реторика. Дел од граѓаните сè уште ги преферираат и ги фетишизираат таквите политичари правејќи од нив икони. Таквите кои на олигарсите им го подариле државниот имот сè уште настојуваат да го зачуваат имиџот на "непогрешливи" лидери. А, историјата е полна со примери кога најголемите грешки ги направиле токму таквите "непогрешливи" водачи.

Второ, вообичаената логика на нашиот политичар е дека освен многубројни други привилегии, со "дочепување" до власта најлесно и најбрзо се доаѓа до збогатување. Кај нас ова веќе е дел од општата култура, и токму поради тоа политичките претенденти логично е дека би се послужиле и со нерационални постапки само за да ги остваруваат своите цели. Бројни "државнички" потези, кои во политичката амбалажа на некоја од-

лука, ставаат печат на "национален интерес", всушност е само козметика, а внатре се пакетирани исклучително нивни лични или групни интереси. Сè што би можело да биде откривање или пречка на нивните цели, на организиран начин било сатанизирано, со што сите сме испратени таму до ѓаволот.

Трето, и по петнаесет години сè уште не е направена сериозна анализа, кои се реалните ресурси во државата и како најпродуктивно да се инвестира соодветно барањата на светскиот пазар. Тоа тешко дека можат да го направат нашите луѓе школувани во здружениот труд, туку кадри кои се перфекционирале надвор (и теоретски и практично). Странски економисти мислат дека со добра организација Македонија може за неколку години да направи спектакуларен економски скок. Тешко е ова да се очекува од нашите лажни икони,

штета на сите граѓани. Општо е познато дека секаде важи правилото - што понеорганизирана држава толку поорганизиран криминал. А луѓето кои досега во нашиот организиран криминал биле имуни од правната држава, сега се угледни граѓани на нашата држава и чест е со нив да се пие кафе.

А во овој период од петнаесет години, соседните држави направија грандиозни чекори во сите области. Ги утростручија нивните економии. А ние "непогрешливите" продолжуваме овој наш очигледен хендикеп, кој се гледа од Месечината, да го покриеме со вешта популистичка политичка реторика, дефокусирајќи ги реалните проблеми во комплицирани лавиринти. Или по можност, вината да се префрли на други за да се создаде атмосфера на аренско пресметување, со што вината би се дисперзирала. Тоа одлично го помага и рекет-новинарството.

ВО ТРАНЗИЦИСКИОТ ЛИТЕТ

вештачки фетишизирани, кои единствено што направиле во изминатиот период е персонализација на институциите на системот и протекција на монополската позиција на олигарсите на

Сега имаме промени во кормилата на поголемите политички партии. Дали ваквата смена во лидерството ќе внесе нешто ново во политичката сцена останува да се види. Ова зависи од тоа колку овие нови водачи ќе имаат волја и смелост да се одлепуваат од нивните претходници, но и од сè посланата внатрешна олигархија, која е реална пречка за ефективни и продуктивни реформи во државата. Политичката опонентност треба да престане своето политичко дејствување да го заснови врз анблок критизерство. Тоа не само што покажува дека кај нив сè уште е присутен елементарен дефицит на позитивен и здрав сентимент кон тоа што е столб на општите интереси, туку на најдиректен начин му се наштетува на процесот. Таа треба да престане да дејствува во стилот "што полошо тоа подобро", придружено со опструктивен пристап во институциите, е само краткорочна празна авантура која се враќа како бумеранг. Бидејќи сиромаштијата на поширокото граѓанство е опасна и за власта и за опозицијата и за олигарсите. И за граѓаните, и за институциите, и за правната држава. Таа не разликува ниту вера ниту нација. Конечно, мора да престанеме со манипулација и со инструментализација на сè и сешто. Со таков пристап нема ниту водачите да бидат популарни ниту граѓаните посреќни. Тоа прави цели заедници да бидат заложник на нечии лични фрустрации и интереси. Мора да докажеме дека сепак и во политиката постојат елементарни морални норми и дека nihilизмот не е ниту единствена култура.

